

Naiset, miehet, asiat ja arvot

■ AINO SINNEMÄKI

100 år av jämställdhet?

Toimittaneet Margaretha Mickwitz, Elisabeth Nordgren, Agneta von Essen. Sahlgrens 2006.

”Nykyisen tilanteen vallitessa, jolloin päähuomio on keskitettävä mieheni tutkimustyön eteenpäin viemiseen, jää oma tutkimukseni usein sivuun...”
– Naispuolisen väitöskirjan tekijän selvityksestä työnsä etenemisestä vuonna 1964, Erik Allardt’in arkisto, kansio 9–10, HY:n keskusarkisto.

”The professional journals are full of similar articles where careful methodology is used on trivial problems...”
– Barrington Mooren kommentti naisopiskelijoiden kampuksella kokemaa seksuaalista häirintää käsittelevään tutkimukseen 1960-luvun alussa, lainattu Nathan Glazer: *The Ideological Uses of Sociology* –artikkelista.

Nämä välähdykset kansallisesta ja kansainvälisestä akateemisesta maailmasta valaisevat sitä 1960-luvun ilmapiiriä, johon Yhdistys 9 Suomessa syntyi. Aihepiiristä ilmestyi vuonna 2006 kirja, jossa lukuisten historiallisten katseusten, yhden aikalaisartikkelin ja monien haastattelujen voimin luodataan Yhdistys 9:n toimintaa sekä

tatellujen henkeä voisi kuvata luomiskertomusta mukaillen: Ja yhdistyksen jäsenet katsoivat kaikkea tekemäänsä ja kaikki oli hyvää (vrt. Mooses I, 1:31). Haastateltavat arvioivat myös tasa-arvokehitystä ja -ongelmia vuonna 1970 tapahtuneen asiallisen, joskaan ei muodollisen, Yhdistys 9:n lopettamisen jälkeisenä aikana. Yhtenä merkittävimmistä ongelmista nousee esiin naisiin kohdistuva väkivalta. Muita mainittuja ovat yliseksualisoitunut ilmapiiri ja runsas pornon tarjonta, sukupuolten väliset palkkaerot ja ns. lasikattoilmiö naisten urakehityksessä. Naisten työelämässä kokeman, nykyisin itsestäänselvytyneenä pidetyn ikäsyrrinnän mainitse ohimennen vain Ritva Grönick.

Katarina Eskolan ”Könsrollsdebatten i tidningarna på 1960-talet”, joka alunperin ilmestyi hie-man pidempänä versiona pamflettissa *Miesten maailman nurjat lait* (1968) nimellä ”Sukupuoliroolikeskustelu Suomessa”, on ainoa puheenvuoro suoraan 60-luvulta. Kuten otsikkokin paljastaa oli ”rooli” sekä silloisen julkisen keskustelun että sukupuolten asemaa koskevan tutkimuksen avainsana. Eskolan artikkeli on katsaus ennen kaikkea päivälehdissä, mutta myös muissa viestimissä, vuosina 1965 ja 1966 käytyyn keskusteluun sukupuolten rooleista. Artikkelin on edelleen lukemisen arvoinen, selkeä katsaus noihin debatteihin, joissa rintamalinjat risteilivät sangen monella tavalla. Lehtien pääkirjoittajat ja kulttuuriosastot saattoivat julkaista varsin erilaista materiaalia, Christer Kihlman ja *Kotiliesi* saattoivat päätyä samalle puolelle rintamaa. Selvästi käy ilmi Ruotsin puolella käydyssä keskustelun keskeinen vaikutus.

Monet kirjan keskustelijat ja haastateltavat arvioivat nykyperspektiivistä tuolloisia debatteja ja yhdistystoimintaa: keskustelijoita ovat Tellervo Koivisto ja Elina Haavio-Mannila (akkain puoli) ja Risto Jaakkola ja Klaus Mäkelä (ukkoin puoli), haastateltavia Kristina Duffholm, Ritva Grönick, Elina Haavio-Mannila, Elina Hytönen, Mirjam Kalland, Kimmo Leppo, Marja-Leena Mikkola, Kati Peltola ja Jutta Zilliacus, haastatelijoina kirjan toimittajat. Haas-

tattelujen henkeä voisi kuvata luomiskertomusta mukaillen: Ja yhdistyksen jäsenet katsoivat kaikkea tekemäänsä ja kaikki oli hyvää (vrt. Mooses I, 1:31). Haastateltavat arvioivat myös tasa-arvokehitystä ja -ongelmia vuonna 1970 tapahtuneen asiallisen, joskaan ei muodollisen, Yhdistys 9:n lopettamisen jälkeisenä aikana. Yhtenä merkittävimmistä ongelmista nousee esiin naisiin kohdistuva väkivalta. Muita mainittuja ovat yliseksualisoitunut ilmapiiri ja runsas pornon tarjonta, sukupuolten väliset palkkaerot ja ns. lasikattoilmiö naisten urakehityksessä. Naisten työelämässä kokeman, nykyisin itsestäänselvytyneenä pidetyn ikäsyrrinnän mainitse ohimennen vain Ritva Grönick.

Katsauksia yhdistyksen toiminta-alueisiin ja näillä alueilla myöhemmin tapahtuneisiin muutoksiin ovat kirjoittaneet Holger Rotkirch (lainsäädännön tasa-arvo), Leila Mélar (päivähoitokeskustelu), Leif Sundström (sukupuoliroolit ja asuminen), Agneta von Essen (kätketty väkivalta) ja Marina Pimenoff (seksuaalipolitiikka). Rotkirchin lähtökohtana on Inkeri Anttilan vuonna 1966 lausuma toteamus, että sukupuolet ovat tasa-arvoisia lain edessä. Kirjoittaja osoittaa vakuuttavasti, että monin osin juuri Yhdistys 9:n alkuun saattama tai vauhdittama hellittämätön, monta vuosikymmentä kestänyt työ on saattanut Anttilan sanat voimaan. Mélartin katsaus lasten päivähoitokysymykseen synnyttää vaikutelman, että vaikka asiassa on tapahtunut valtava muutos: lähes olemattomasta päivähoitojärjestelystä jokaisen alle kouluikäisen lapsen subjektiiviseen oikeuteen saada päivähoitopaikka, niin julkisen keskustelun

argumentit toistuvat sukupolvesta toiseen hyvin samanlaisina. Taloudellinen tilanne ja työvoimatarpeet kehystävät vääntöä lapsen parhaasta. Kirjassa oleva aikalaissarjakuva 1960-luvun surkeasta päivähoitotilanteesta on ylittämätön.

Sundströmin asumista koskevassa puheenvuorossa on päinvas-tainen tunnelma kuin päivähoitokysymyksessä. Julkisen keskustelun kehitys on ollut tyystin erilainen: 1960-luvun vaihtoehtoja kartoittava, moninaisuuteen tähtäävä puhe on vaihtunut ydinperheen ison talon ja väljän tontin yksityumaiseksi ylistämiseksi. von Essen puretuu teemaan, joka ei ollut 1960-luvulla juurikaan esillä: naisten kokemaan väkivaltaan. Kuten Jutta Zilliacus toisaalla kirjassa toteaa, kun oletuksena oli, että vain jokunen talonmies hakkaa vaimoaan, ongelman sosiaaliryh-mät läpäisevä luonne on ollut yllätys. Pimenoffin muutosmietteis-tä käy kenties kirkkaimmin ilmi ”60-lukulaisten” suhde nykymaa-ilman menoon, globaali kapitalismi, kilpailu ja kulutus ja jyrkät erot köyhien ja rikkaiden välillä ovat kaukana niistä tasa-arvon ihanteista, joita Yhdistys 9:kin omalta osaltaan edusti. Pimenoffin kirjoituksesta selvää myös, miten henki-löön käyvää ja asiatonta saattoi kes-kustelu 60-luvulla olla.

Kirjan kantava voima on yksi sen toimittajasta, Margaretha Mickwitz, joka on kirjoittanut teoksen aloittavat historialliset luota-ukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteen naisasialiikkeistä 1940-luvun loppuun, 1960-lukuun ja Yhdistys 9:n vauhdittamaan sukupuoliroolikeskusteluun sekä kirjan päättävät katsauksen 2000-luvun tilanteeseen ja yhteenvedon johtopäätöksi-

neen. Aitona tasa-arvon puolustajana kirjoittaja esittää tiiviisti myös nimenomaan miehiä koskevat suuret – ja samanoloiset – epäkohdat niin 1960- kuin 2000-luvullakin.

Yhdistys 9:n historiasta Mickwitz esittää tietoja mm. säännöistä, jäsenistöstä ja toimintatavoista. Jäsenistön osalta hän korjaa kirjallisuudessa liikkuneita tietoja, kyseessä ei ollut opiskelijajärjestö, vaan jäsenistön valtaosa oli koulutettua, työssäkävää väestöä. Työryhmät olivat yhdistyksen toiminnan ydin. Niissä korkeasti koulutettu jäsenistö asetti asian-tuntemuksensa asian palvelukseen. Työryhmät kartoittivat eri elämän alueilla ilmeneviä esteitä tasa-arvoiselle toiminnalle.

Yhdistyksen peruskirjasta Mickwitz lainaa tarkoituspäälä, joka on avainasemassa Mickwitzin polemiikissa yhdistyksestä tutkimuksessa muodostuneesta kuvasta. Pykälässä todetaan, että sukupuolten rooli- ja työnjako tulee muuttaa oikeudenmukaisemmaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi *molempien* sukupuolten osalta. Yhdistyshän on tulkittu naisliikkeeksi ja Mickwitz haluaa tehdä selvän eron naisasialiikkeiden ja tasa-arvoliikkeiden välillä. Edellisiä edustavat monet edellisen vuosisadan vaihteen tienoilla perustetut naisiyhdistykset ja jälkimmäisiä Yhdistys 9. Mickwitz keskustelee kriittisessä sävyssä naisliikettä tutkineiden Riitta Jallinojan ja Solveig Bergmanin tulkintojen kanssa. Näissä tulkinnoissa ei eroa painoteta Mickwitzin perustelluksi näkemällä tavalla. Anne Hollin käsitykset ovat lähempänä Mickwitzin omia. Mickwitzin teksti kertoo myös asenteista naisliikkeisiin, Unioni Naisasialiitton tunnetaan selvää sukulaisuut-

ta, 1960-luvun Naisjärjestöjen Keskusliittoon selvää vierautta.

Kirjan päättää katsaus 2000-luvun tasa-arvokysymyksiin ja johtopäätös-luku, jossa Mickwitz tiivistää monien vanhojen tasa-arvotais-telijoiden hienoisen ärtymyksen nuorempien polvien elämänsenteeseen; liiallinen individualismi ja elämysten metsästys eivät avau-du yhteistyötä yhdistyksissä, työryhmissä ja komiteoissa harjoittaneille, vaikka tuon yhteistyön elämyksellisestä luonteesta todistaa moni haastateltava.

Kirja on erittäin tervetullut lisä 1960-luvun liikkeiden keskustelevi-en historiikkien joukkoon, esimerkiksi Kristiina Hallmanin *Tottelisin-ko?* (Sadankomitea), *Jotain sellaista radikaalia aikoinaan* (Mar-raskuun liike) tai Kati Mustolan kirjoitukset seksuaalivähemmistöjen liikkeistä. Se sisältää monia vi-rikkeitä sosiologiselle tutkimuskel-le pohdittaessa tuon ajan liikkeiden ja nykyhetken yhteyksiä. 1960-luvussahan saattaa piillä selitys pait-si monille muutoksille, myös monille jatkuvuuksille: edelleen suomalaiset nuoret käyvät halukkaasti rippikoulua, nuoret miehet osallistuvat innokkaasti aseelliseen palvelukseen ja nuoret naiset hoitavat alle kouluikäisiä lapsiaan mielellään koton. Varsin suotavaa olisi, että teos julkaistaisiin myös suomeksi.

Kirjallisuus

- Glazer, Nathan (1967): *The Ideological Uses of Sociology*. Teoksessa Lazarsfeld, Paul F., Sewell, William H., Harold L. Wilensky (toim.). *The Uses of Sociology*. Basic Books, New York, 63–77.
- Hallman, Kristiina (1986): *Tottelisin-ko? Suomalaista Sadankomiteaa vuodesta 1963*. Suomen Sadankomitealiitto ry, Helsinki.
- Soukola, Timo (toim.) (1997): *Jotain sellaista radikaalia aikoinaan*.

Suomalaisen kontrollipolitiikan arviointia marraskuun liikkeen täyttäessä 30 vuotta. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 10/97, ei julkaisupaikkaa.

Mustola, Kati (2007): Suomalaisen lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. Teoksessa Mustola, Kati, Pakkanen, Johanna (toim.), *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Like, Helsinki, 18–37.

Kirjoittaja on valtiotieteen lisensiaatti ja Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen opettaja.

